

50% af turismeovernatningerne i Danmark i 2014 stod danske borgere for.

28% af turismeovernatningerne stod tyskerne for.

Kilde: Jyllands-Posten

GRÅT GULD. Det lyder som en tilløkkende tanke at 'slippe pensionsformuen fri', fordi det er så gigantisk en pengekasse, der her og nu ville kunne løse mange af landets økonomiske problemer. Men det vil være en historisk fejltagelse. Arkivfoto: Per Folkver

Formuepleje. Politikere bør værne om pension

Pensionsformuen er guld værd for dansk økonomi. Derfor skal man fastholde incitamenter til opsparring.

ANALYSE

I Danmark udgør den samlede pensionsformue det dobbelte af landets bnp. Det kan derfor ikke undre, at denne formue i ny og næ hales frem som et columbusæg. Kunne formuen ikke frigives, helt eller delvis, for at stimulere det private forbrug i en krisetid? Eller hvad med at fremrykke beskatningen af formuen for at få råd til at håndtere såvel stigende udgifter til flygtninge som krav om lettelse af indkomstkatten?

I det følgende argumenteres for, at det vil være uklogt at frigive pensionsformuen. Pønt er, at uanset om det indgår i en plan for at dække et større privat eller offentligt forbrug, vil det med stor sand-

SVEND E. HOUGAARD JENSEN

synlighed svække samfundsøkonomien på langt sigt. Lad os se på et par eksempler for at underbygge dette.

DET FØRSTE eksempel har at gøre med det velkendte problem, at der sker modregning for visse sociale ydelser, når man selv har sparet op til pension. Dermed bliver den effektive beskatning af pensionsudbetalinger for store grupper af lønmodtagere tæt på pensionsalderen meget høj, og i mange tilfælde er det ikke attraktivt at bidrage til ordningerne.

Af regeringsgrundlaget fra juni 2015 fremgår ellers en målsætning om, at »det dels bedre skal kunne betale sig at spare op, dels at flere sparer op til deres pension«. Det lyder godt. Men målet er langt fra nået, for pensionsopsparing har for mange karakter af at blive til grøn for egne penge. Der er noget helt galt, når det for næsten en tredjedel af alle nye folkepensionister gælder, at de får mindre ud af pensionsopsparing foretaget tæt på pensionsalderen, end de har indbetalt.

Man kan derfor frygte, at pensionsbidragene og dermed opsparringen falder. Med lidt god vilje kunne man godt kalde det at 'slippe formuen fri'. Godt nok er pensionsopsparing tvungen for den enkelte, fordi den indgår som del af en

overenskomst. Men hvis det ikke betaler sig at spare op, vil ordningerne miste deres legitimitet. Og så kan de på sigt helt forsvinde ud af overenskomsterne.

Selv om der ikke indtil videre er forskningsbaseret belæg for, at lav- og mellemindkomstgruppen faktisk reagerer på disse svage incitamenter, kan man se skriften på væggen. Et yderligere potentielt pres på ordningerne kan blive en realitet, hvis tendensen til lavere organiseringsgrad blandt de overenskomstbærende fagforeninger fortsætter.

Med den viden vi har om opsparringsadfærd i Danmark, vil udfasning af pensi-

onsbidragene være ensbetydende med et fald i den samlede opsparring. For intet tyder på, at et fald i den tvungne pensionsopsparing – svarende til næsten 90 pct. af den samlede pensionsopsparing – vil blive blot tilnærmelsesvis opvejet af en stigning i den frivillige opsparring.

Sammen med kolleger har jeg i et nyligt forskningsprojekt vist, at en gradvis afvikling af arbejdsmarkedspensionerne er en trussel mod robustheden i dansk økonomi. Betalingsbalancen vil blive forværret, ligesom de offentlige finanser på lidt længere sigt vil blive forringet. Finanspolitikken vil ikke længere være

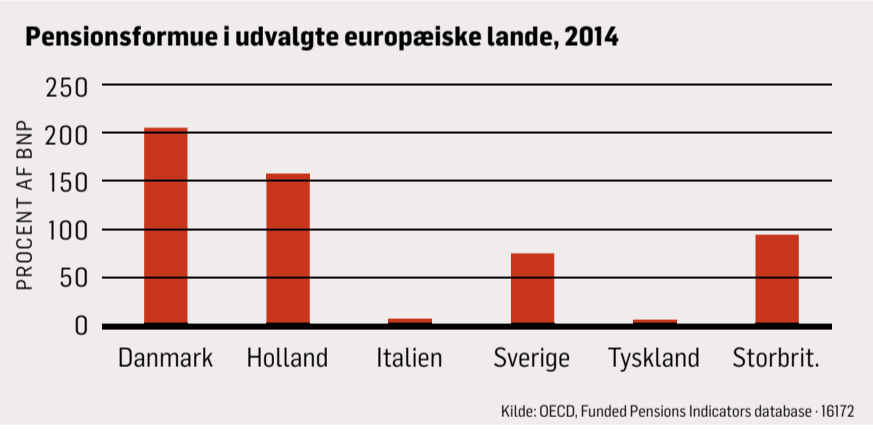
holdbar, og politikerne vil blive stillet over for ubehagelige afvejsninger mellem besparelser og skattestigninger.

DET ANDET eksempel vedrører udsigten til det såkaldte hængekøje-problem. Altså det forhold, at der i en periode fra nu og ca. 10 år frem vil være relativt stærke offentlige finanser, men at der fra ca. 2025 kommer et par årtier med store strukturelle budgetunderskud.

I den situation kunne man – for at tække både EU's finanspolitiske regler og den danske budgetlov – falde for fristelsen til at ændre på pensionsbeskatningen. Helt enkelt går det ud på at fremrykke beskatningen af pensionsopsparing, så budgetkravene bliver overholdt.

Beskatning af pensionsopsparing kan optræde i tre faser, nemlig i forbindelse med bidragene (indbetalingsfasen), afkastet (kapitalopbygningsfasen) og ydelserne (udbetalingsfasen). I Danmark er der fradrag for indbetalinger og beskatning af udbetalinger, mens der for afkastet gælder en særlig skattesats, PAL-skat. Ved at vende den model på hovedet, så man straksbeskatter pensionsindbetalinger mod til gengæld at lade udbetalinger undgå beskatning, ville der på kort sigt skabes meget store budgetforbedringer.

Også her kunne man med god vilje kalde det at 'slippe formuen fri'. Men vi ved, at der med meget stor sandsynlighed vil være brug for pengene, når det demografiske betingede pres på offentlige udgifter til pension og ældreservice for alvor slår igennem om tre-fire årtier. Og medmindre det offentlige får sparet penge op, vil de mangle i statskassen, når der er behov for dem. Med den viden, vi har om tendensen til underskudsbias på de offentlige budgetter, ville man løbe en stor risiko, hvis man gav politikerne så store summer at jonglere med.

KONKLUSIONEN er, at pensionsformuen er guld værd for dansk økonomi. Men svage incitamenter til at spare op til pension truer dens fortsatte eksistens. Og såvel danske som europæiske budgetkrav rummer en risiko for, at politikerne forgriber sig på pensionsformuen. I stedet for at slippe den fri – enten gennem øget privat forbrug, øget offentligt forbrug eller lavere skat – vil det være bedst at holde nallerne fra pensionsformuen.

analyse@pol.dk

Svend E. Hougaard Jensen, professor i økonomi og leder af Center for Pensionsøkonomi, CBS

... Samfundet har ikke brug for forfatteren

skulle litteraturen og samfundet nok helt automatisk blive meget bedre.

Men disse slutninger er stærkt forsimplede og uholdbare. En ting er manglen på logisk sammenhæng i den selvmodsigende opfattelse af forfatterrollen, noget andet er, at de to opfattelser hver især er problematiske.

LITTERATURER ikke et håndværk. Nok kan man tillære sig basale skriftlige egenskaber, der er nødvendige for at skrive et vellykket værk. Men bøger bliver ikke til litteratur, førend de har effekt på individet og samfundet, og en sådan effekt får de ikke blot af en sproglig gennemarbejdnng eller ved brugen af værktøjer tillært på skriveturene. Bøger må nødvendigvis også indeholde originale perspektiver på verden og den menneskelige eksistens, hvis de skal have betydning. Og originalitet kan ikke tillæres på en skole, men opstår i det levede liv, udspringer fra den ukonventionelle tankegang, den marginaliserede position, radikal selvudfordring og grænseoverskridende eksperimenter.

Originalitet fostres ikke af magelighed og lukrative støtteordninger. Statslige støtteordninger kan måske gavne mange forfatters privatøkonomi, men de giver ikke nødvendigvis litteraturen. Der har eksisteret god litteratur altid, også før velfærdstaten. Litteraturen finder altid en vej – og som oftest er litteraturen mere interessant og effektiv, hvis vejen har været uafregnet.

Litteratur skrevet på trods af kunstnerisk nødvendighed er i reglen langt mere stimulerende og tankevækkende end 'det gode håndværk', der er produce-

Originalitet fostres ikke af magelighed og lukrative støtteordninger

ret på fordelagtige støtteordninger af nyuddannede, velfærdsfostrede forfattere. Det er for nemt, bekvemt og forsimplet at sætte lighedstegn mellem stærk litterær udvikling og stor statslig støtte.

Dertil kan støtteordninger nok gavne litteraturen, når midlerne uddelles interessante steder, men de kan også skade litteraturen. Enhver støtteordning er også en form for regulering – og enhver form for regulering af kunsten må kunstneren og kritikeren forholde sig stærkt skeptisk over for.

NÅR FORFATTERE udnævner statslig støtte til litteraturens eksistensgrundlag, lader de til dels litteraturens udvikling determinere af støtteordningsmedlemmernes præferencer – der favoriserer én form for litteratur og negliger andre.

Olafur Eliasson, hvis udenlandske succes Frederik Jensen bruger som bevis for gavnigheden af tidligere tiders bedre støtteordninger, afskriver således det danske system som mangelfuldt og utilstrækkeligt og beskriver i et interview – på et tidspunkt, hvor han figurerer på udenlandske lister over verdens største kunstnere, men endnu ikke er repræsenteret på Statens Museum for Kunst – det »chok«, han fik, da han forlod den danske kunstscene og kom til Köln: »Jeg troede egentlig, at det, jeg lavede i Danmark, var godt nok, men indså, at jeg ikke havde en jordisk chance, hvis jeg fortsatte i samme

spor. Jeg kom til en velstruktureret kunstscene med modstand og en engageret og hård debat«.

Også opfattelsen af forfatteren som særligt ophøjet væsen er problematisk. Forfatteren er i udgangspunktet uinteressant uden for konteksten af det værk, der definerer ham, medmindre forfatteren har andet og mere på hjerte end sin lavalampes skøre 90'er-look (f.eks. en gennemtenkt, sammenhængende og relevant samtidskritik ...).

DYRKELSEN AF forfatterpersonen, af dennes dagligdag, udseende og privatliv, forekommer umiddelbart harmløs, men den bidrager til styrkelsen af en tom og fordommende litterær kultur og medfører en udgrænsning af det egentlig relevante: de litterære værker. Den glørficerende-mystificerende forfatterfremstilling fratager samtidig forfatteren den almindelige borgers ansvar for konsistent tankegang og sammenhængende analyse i samfundsdebatten og legitimerer dermed udbredelsen af usammenhængende, ugennemtænkte analyser.

Frederik Jensen indleder sin Kronik med at fortælle, at han egentlig ville skrive om to afrikanske flaskesamlere ved Søerne i København, men at kulturens kummerlige forhold i Danmark tvinger ham til at svigte afrikanerne og i stedet skrive et forsvar for bedre vilkår for kunstnerne.

Når han således fralægger sig ansvaret for sit eget fravalg, er han fra mit perspektiv ikke blot uhyggelig ukritisk over for egen praksis, men også tæt på at opfylde antitesen af det at være forfatter.

En litterær fremstilling af de to afrikan-

ske flaskesamleres forhold, der demonstrerer litteraturens evne til at afdække kritisk negligerede aspekter af samfundet, havde efter min overbevisning været et langt bedre argument for litteraturens værdi.

KRONIKEN og konferencediskussionen er symptomatisk for manglen på selvkritik og selvindsigt hos forfattere, der blander sig i samfundsdebatten. Den eneste kritik, der blev ytret, angik politikernes manglende værdsættelse af forfatterne; den eneste kampgejst, der udvistes, angik forbedringen af forfatterens økonomiske vilkår.

Diskussionen forsøgte fuldstændig at demonstrere litteraturens værdi for et demokratisk samfund. På ironisk vis illustrerede konferencen således mest af alt den forringelse af debatten, det kan medføre, når forfatterne får lov at blande sig i egenskab af deres forfatteridentitet, fritaget for de forventninger om analytisk sammenhæng, som borgere almindeligvis mødes med, når de deltager i samfundsdebatten.

Hvad der i den grad bliver, er kritikernes og de intellektuelles ansvar. For det er slet ikke forfatterne, der har ansvar for værdsættelsen af litteratur i samfundet. Det er et væsenstræk ved kunsten – og god litteratur er kunst – at den i udgangspunktet er fri og ansvarsløs.

Ansvaret hviler på kritikernes og de intellektuelles, der i denne sammenhæng har to hovedfunktioner: 1) at forløse litteraturens kultiverende potentiale, dvs. udbrede kendskabet til og facilitere forståelsen af litteratur; 2) at forholde sig kritisk til ikke blot politikernes prioritering af

Vi bør aflive ophøjelsen af forfatteren

litteraturen, men i lige så høj grad til litteraturens selv. Forlanger man, at samfundet skal tage litteraturens alvorligt, må man også selv tage den alvorligt og udøve seriøs selvkritik.

Dette basale ansvar hos den intellektuelle fremstilles allerede hos Platon som afgørende. I forsvarstalen beskriver Sokrates sig selv som en bremse på den sløve hestekrop, som er det athenske samfund, der kontinuerligt udfordrer sine faste overbevisninger og selvgodhed og etablerer dermed selvkritikken som et ideal i det vestlige demokrati. Det er en af litteraturkritikerens formeste opgaver at forholde sig kritisk til litteraturens dominerende diskurser, udpege dens svagheder, udfordre det litterære miljøes selvopfattelse og automatismer og tvinge det til selvrefleksion for at holde det i bevægelse.

Dette ansvar for litteraturens udvikling og forandring, alsidighed og styrke, forsømmer kritikterne og de intellektuelle i disse år. Litteraturkritikken i dagbladene er præget af en ukritisk henrykkelse i omgangen med dansk samtidslitteratur.

Claus Elholm Andersen kritiserer i sidste uges Weekendavisen kritikernes excessive begejstring for ny dansk litteratur, der rask væk tildeles flere og mere begejstrede stjerner end værker af internationale nobelpristagere, men denne mærkværdige tidlige begejstring gør sig ikke kun gældende i dagbladene.

Den indflydelsesrige og allestedsnær-

værende litteraturprofessor Anne Marie Mai udnytter enhver lejlighed, inklusive konferencen på Christiansborg, til at udbasunere sin vurdering af samtiden som en veritabel litterær 'guldalder.' Og Jørgen Leth konstaterer i forbindelse med sin nye kollagefilm om nulevende danske digtere ligeledes, at »lyrikken er inde i en ny guldalder«.

UANSET samtidslitteraturens tilstand er det absurd og dybt useriøst så bredt og overordnet at definere sin samtid så definitivt positivt.

Det nostalgiske udtryk 'guldalder' betegner deres bekendt en forgangen storhedstid, som først fremtræder gylden i retrospekt. Den indbildske, selvrosende tilgang til samtidskulturen hos indflydelsesrige intellektuelle er ikke bare pinlig, fordi den ignorerer det elementære forhold, som er uforudsigeligheden af, hvilke værker der i fremtiden kommer til at glimre (litteraturhistorien viser igen og igen, at de værker, der nyder størst anerkendelse i deres samtid, sjældent overlever deres forfatters død); den er også udtryk for en grov forsømmelse af den intellektuelles basale opgave i samfundet, for en idealismeforladt karrierefokusering, en hensigt om at styrke sin egen position i det litterære miljø, uden ambitioner på litteraturens eller samfundets vegne.

Det er ikke forfatterens ansvar at opretholde et højt refleksivt niveau i samfundets kulturopfattelse; det er kritikernes og de intellektuelles. Vi bør aflive ophøjelsen af forfatteren, fokusere på litteraturens kultiverende potentiale og forlange mere af kritikeren.

METTE HØEG